

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Krajewski

w sprawie z powództwa C. T.
przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Apelacyjnemu w (...)
o uznanie za dyskryminowanego i pokrzywdzonego, sygn. akt I ACa (...),
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 czerwca 2020 r.,
na skutek wystąpienia Sądu Apelacyjnego w (...)
o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu,

**na podstawie art. 44² pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.
przekazuje apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego
w S. z dnia 23 października 2018 r. (sygn. akt I C (...)) do
rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...).**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 17 stycznia 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...), na skutek apelacji powoda C. T. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z 23 października 2018 r. wydanego w sprawie przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w (...), na podstawie art. 44² pkt 2 k.p.c. przedstawił akta sprawy Sądowi Najwyższemu celem rozważenia przekazania sprawy innemu równorzędnemu sądowi apelacyjnemu. W uzasadnieniu tego stanowiska Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że Sąd I instancji postanowieniem z 23 października 2018 r. oznaczył jednostkę organizacyjną pozwanego Skarbu Państwa jako Sąd Apelacyjny w (...) w miejsce występującego wcześniej Ministra Sprawiedliwości. Sąd Apelacyjny wskazał, że w sprawie zachodzi przewidziana w art. 44² k.p.c. przesłanka nakazująca

przedstawienie akt sprawy sądowi przełożonemu, którym w stosunku do Sądu Apelacyjnego jest Sąd Najwyższy, celem przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu.

Sąd II instancji dostrzegł przy tym, że wymieniony przepis został dodany do Kodeksu postępowania cywilnego z mocą obowiązującą od 7 listopada 2019 r., co nastąpiło na podstawie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, natomiast apelację wniesiono przed tą datą. Zgodnie z art. 9 ust. 4 wymienionej ustawy co do zasady do rozpoznania wskazanego środka odwoławczego winny znaleźć zastosowanie przepisy dotychczasowe. W ocenie Sądu Apelacyjnego pojęcie rozpoznania środka odwoławczego nie obejmuje jednak kwestii niezwiązanych z merytorycznym rozstrzygnięciem sprawy, do których należy wyznaczenie sądu w trybie art. 44² k.p.c., i w tym zakresie należy stosować przepisy nowe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 44² k.p.c., jeżeli stroną jest Skarb Państwa, a państwową jednostką organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, jest sąd: 1) właściwy do rozpoznania sprawy - sąd ten z urzędu przedstawia akta sprawy sądowi nad nim przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym, albo 2) przełożony nad sądem właściwym do rozpoznania sprawy - sąd właściwy do rozpoznania sprawy z urzędu przedstawia akta sprawy temu sądowi przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym, mającemu siedzibę poza obszarem właściwości sądu przekazującego.

Zacytowany powyżej przepis został dodany na podstawie ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. W art. 9 ust. 2 ustawy nowelizującej przewidziano, że do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie należy stosować przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w wersji znowelizowanej. Z art. 9 ust. 4 tej ustawy wynika z kolei, że do rozpoznania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed dniem jej wejścia w życie stosuje się przepisy w brzmieniu dotychczasowym.

Zestawienia powyższych regulacji przejściowych wskazuje, że za zasadę ustawodawca przyjął bezpośrednie działanie ustawy nowej, odchodząc od przyjmowanej niekiedy w przepisach intertemporalnych postępowania cywilnego zasady instancyjności, która nakazuje stosowanie przepisów dotychczasowych aż do zakończenia sprawy w danej instancji. W związku z tym przewidziana w art. 9 ust. 4 ustawy z 4 lipca 2019 r. reguła stosowania przepisów dotychczasowych do rozpoznania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed wejściem w życie ustawy ma charakter wyjątkowy i jako taka nie podlega wykładni rozszerzającej.

W wymienionym przepisie ustawodawca nie posłużył się możliwą formułą nakazującą prowadzenie całego postępowania odwoławczego zgodnie z przepisami dotychczasowymi, ale ograniczył do wskazania, że mają one zastosowanie wyłącznie do rozpoznania środków odwoławczych. Przez rozpoznanie takie, zgodnie z ogólnymi regułami znaczeniowymi języka, należy rozumieć dokonanie merytorycznej oceny zasadności środka zaskarżenia, skutkującej jego uwzględnieniem albo oddaleniem (por. uzasadnienie uchw. 7 sędziów SN z 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, z. 4, poz. 53; uchw. SN z 17 lipca 2014 r., III CZP 55/14, OSNC 2015, nr 5, poz. 58; wyr. SN z 28 marca 2018 r., V CSK 284/17). Pojęcie „rozpoznania” sprawy lub środka zaskarżenia występuje przy tym w licznych przepisach Kodeksu postępowania cywilnego i ma tam zbliżone znaczenie. Tak np. na tle art. 398¹⁰ k.p.c. nie ulega wątpliwości, że przez rozpoznanie skargi kasacyjnej, które następuje w składzie trzech sędziów, należy rozumieć wyłącznie merytoryczną decyzję w sprawie zasadności złożonej skargi, a decyzje innego rodzaju Sąd Najwyższy może podejmować w składzie jednego sędziego.

Mając powyższe na uwadze, za trafne należy uznać stanowisko Sądu Apelacyjnego, który w art. 9 ust. 4 ustawy z 4 lipca 2019 r. nie widzi przeszkody dla stosowania art. 44² k.p.c. w postępowaniu apelacyjnym w niniejszej sprawie. Do rozważenia pozostaje z kolei kwestia, czy przepis ten może mieć zastosowanie na obecnym etapie postępowania. Nie ulega wątpliwości, że co do zasady adresatami art. 44² k.p.c. są sąd właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji oraz sąd nad nim przełożony (por. post. SN z 30 stycznia 2020 r.,

III CO 4/20). Przepis ten określa zasady postępowania, gdy stroną jest Skarb Państwa reprezentowany przez któryś z tych sądów. Zgodnie jednak z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c., jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed sądem drugiej instancji, stosuje się do tego postępowania odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Na podstawie tego przepisu należy w postępowaniu przed sądem drugiej instancji stosować odpowiednio także art. 44² k.p.c.

Odpowiednie stosowanie wymienionego przepisu w postępowaniu odwoławczym co do zasady powinno mieć miejsce jedynie wyjątkowo, gdyż z reguły jego prawidłowe zastosowanie przez sąd pierwszej instancji spowoduje, że środek odwoławczy nie będzie rozpoznawany przez sąd będący jednostką organizacyjną, z której działalnością związane jest dochodzone roszczenie. W szczególnych sytuacjach może jednak zdarzyć się inaczej, co np. będzie miało miejsce w razie uchybień w stosowaniu art. 44² k.p.c. przez sąd pierwszej instancji albo w razie następczego wezwania sądu rozpoznającego środek odwoławczy do reprezentowania Skarbu Państwa w charakterze *statio fisci*. Z podobnym przypadkiem mamy do czynienia w niniejszej sprawie, w której Sąd I instancji nie mógł zastosować wymienionego przepisu, gdyż ten nie obowiązywał jeszcze w chwili orzekania.

Artykuł 44² pkt 1 k.p.c. odnosi się do sytuacji, w której jednostką organizacyjną reprezentującą Skarb Państwa jest sąd, przed którym sprawa aktualnie się toczy, a art. 44² pkt 2 k.p.c. dotyczy przypadku, gdy jest to sąd nad nim przełożony. Odpowiednie stosowanie art. 44² k.p.c. przez sąd drugiej instancji we wskazanych powyżej szczególnych sytuacjach oznacza, że jeżeli sam ten sąd stanowi właściwe *statio fisci*, powinien on przedstawić akta do sądu nad nim przełożonego na podstawie art. 44² pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., a nie – jak uczynił to Sąd Apelacyjny w (...) – na podstawie art. 44² pkt 2 k.p.c., gdyż ten drugi przepis dotyczy sytuacji, w której jednostką organizacyjną reprezentującą Skarb Państwa jest sąd przełożony, a nie sam sąd przedstawiający. Niewłaściwe wskazanie podstawy prawnej przedstawienia akt przez Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie nie sprzeciwia się jednak przekazaniu apelacji do rozpoznania sądowi równorzędnemu.

Należy przy tym wskazać, że sądem przełożonym nad sądem apelacyjnym jest zawsze Sąd Najwyższy. Stanowisko takie było prezentowane na tle art. 44 k.p.c. oraz art. 52 § 1 k.p.c. (por. post. SN z 18 grudnia 2012 r., II PO 1/12; uchw. SN z 6 marca 1998 r., III CZP 70/97, OSNC 1998, nr 9, poz. 132) i pozostaje ono aktualne także na tle art. 44² k.p.c., nawet jeżeli postępowanie kasacyjne uznać za sprawę „odrębną w znaczeniu technicznoprosesowym” (por. uzasadnienie uchw. składu 7 sędziów SN z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 1220).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.